

Мініяцоры / пнічога не вернецца і ніхто не прыйдзе

Ідэя Miniatur узнікла ў 2014 годзе, у ціхіх прыгранічных Крынках, на скрыжаванні культуры і дванаццаці дарог. Узнікла з перагрэтага паветра хваёвых лясоў і водараў жнівёньскіх палёў. З салодкай аранжады ў маленькіх бутэлечках і горкай трывогі, разлітай па крывавах землях.

З вытанчанага, як фіранкі, кахання і цяжкай, як магільныя камяні, памяці. З абсурднасці і зменлівасці меж і чалавека, увесь час гэтыя межы парушаючага. З непаўторнасці і канечнасці музыкі і жыцця. Са знаёмых, быццам далёкія ўспаміны, тэкстаў Сакрата - прозы, у якой перамолваюцца як збожжа ў жорнах зямля і неба, усход і захад, сваё і чужое, імгненнае і вечнае.

Villa Sokrata і XV фестываль „Трыялог” сталі месцам першай сустрэчы будучага складу Мініяцор: Міхала Яцаш-

ка, Port Mone трыё і Юркі Асеньніка. Тагасветны постфолк менскага трыа і падобная на старадаўнія фрэскі электракустыка гданьскага кампазітара аб’ядналіся ў авангардныя эцюды для яснай і выразнай прозы Янавіча ў чытанні Сенькі.

Пяць чалавек, чатыры працоўныя мовы і незлічоная колькасць вопыту пражывання, прысутнасці і, уласна, музыкі аб’ядналіся ў Мініяцорах, каб знайсці новую форму для спадчыны Яновіча і захаваць памяць і пачуцці, якія выдзімаюцца ветрам штодзённасці. У жніўні 2016 года, пасля серыі рэпетыцый у былой „каўказскай” сінагозе Крынак адбылася прэзентацыя першай, канцэртнай версіі праекта – імправізацыйнай, далікатнай і стракатай, як рознакаляровыя вяргіні ля дома Сакрата.

Увесну 2017 года праект зрабіў яшчэ адзін крок наперад, і пасля рэпетыцыйнай сесіі ў рамках фестывалю „Unsound Dislocation: Minsk” публі-

цы была прадстаўлена абноўленая праграма: музыка, якая імкнецца да павольнага, цёмнага, авангарднага і нават нуар-джазавага гучання, але адначасова падобная на тэя травеньскія ночы, калі квітнее бэз і ўсё легкадумна здаецца простым і дасягальным.

Пасля другой прэм’еры праект стаў на доўгую паўзу. Пандэмія, крызіс у Беларусі і вайна ва Ўкраіне змянілі мільёны траекторый і лёсаў, і не маглі не паўплываць на Miniatur. Port Mone trio прыпыніла сваю дзейнасць, пераадоўваць межы стала больш складана, выжыванне і ўзаемадапамога сталі задачамі больш актуальнымі, чым стварэнне. Тым не менш, улетку 2022 года жаданне прывесці пачатае да канчатковай формы зноў сабрала ўдзельнікаў - у змененым складзе (Міхал Яцашек, Юрка Асеньнік (Сенька) і Сяргей Краўчанка (Siarhei Krauchanka / SK.EIN)) пад патранажам Дорыана Младзьяноўскага (Dorian Młodzianowski).

Праца над фінальнай версіяй пачалася на радзіме Сакрата з запісу гукаў старога пісьменніцкага дома. Мехаічныя гадзіны, друкаваныя машынкi, маснічыны, партсігары з талончыкамі на праезд у аўтобусах Беластока, дзверцы печы, акардэон суседа і нават шлах лісця ў садзе пісьменніка - усё фіксавалася і збіралася, каб стаць часам і прасторай, тэкстурамі будучых Miniatury. Крыху пазней, у рэзідэнцыі на краі Белавежскай пушчы ўсе элементы шматгадовага шляху збіраліся ў імпрэсіянісцкую аўдыё-тэкстуальную карціну. Салодкімі дзічкамі, рэхам у лесе, палахлівымі казулямі, адцвітаючым язмінам — назапашаныя гукі і пачуцці прыглядаліся адзін да аднаго, распадаліся і зляталіся, плавліліся і мянялі форму. Тэксты Яновіча то дзіцем выслізгвалі ў расчыненыя вокны, то ўрэзаліся ў музыку надпісамі на магілах, фармуючы шматслаёвую структуру Мініяцор - гэтага прысвячэння жывым і мёртвым. Гэтага прысвячэння Сакрату Янавічу, прысвячэння беларусам і палякам.

Присвячэння мінуламу, высвечанаму
жнівеньскім сонцам, і будучыні ў цяж-
кім цені вайны.

Кожны раздзел гэтага прысвячэння
падобны фіранкі ў вокнах старых хат,
з-за якіх быццам хтосьці з надзеяй
глядзіць на дарогу. Ведае, што нічога
не вернецца і ніхто не прыйдзе, і ўсё
роўна працягвае глядзець.

Przekłady na język polski:
Alina i Mikołaj Wawrzyniuk, Elżbieta Wawrzyniuk, Michał Androsiuk.
Przekład „Існаваньне / Існування / Іstnienie” на язык украї́нський:
Jurij Andruchowycz.
W utworze „Сыну / Synu” wykorzystano nagranie głosu Sokrata Janowicza
autorstwa Gabrielli Cardazzo (+2024).
Produkcja: KOMAT
Szczególne podziękowania Basi Sulimie-Janowicz, Oli, Tusi i Julkowi Janowicz.

Сыну

Рассохлы парог хаты бацькоў пакінуць, каб ад долі ўцячы, – можаш.
Туманны ўсход і пах ліпаў забыць, каб шумным асфальтам прайсціся,
– можаш. Усмешку дзяцінства ды радасць жыцця пагасіць,
каб далёкія мары наблізіць, – можаш. Слова-песню сваю ў пыл дарогі
шпурнуць, каб хутчэй слупы верставыя міналі, – таксама можаш.
А калі слязамі боль пакоціцца, калыханку матчыну ўспомні.

Do mojego syna

Rozeschły próg rodzinnego domu porzucić, aby uciec od losu – możesz.
Mglisty wschód i zapach lip zapomnieć, aby przejść się po szumnym
asfalcie – możesz. Uśmiech dzieciństwa i radość życia stracić, aby odległe
marzenia przybliżyć – możesz. Słowa pieśni swej cisnąć w pył drogi, aby
prędzej słupy milowe połyskać – też możesz.
A kiedy łzami twój ból się potoczy, kołysankę matczyną wspomnij.

Роднае

Я іду сваім полем.

Дзяцінства маё маячыць на небакраі; клёны ля дарогі надта ж
выраслі.

Уваходжу ў дом. На сценах яго іканастас успамінаў маіх, з матчынай
усмешкай далёкай. Пшанічнае сонца.

За акном сад маладосці адціў, расчырванеўшыся спеласцю. На лугах
кахання косяць атаву ў кашулях
прапацельх. У малатарных прыгуменнях плён пыліць умалотам.

І дзесьці роханне пудовае, і рыканне белапеннае...

Добры конь жаданняў не скапыціўся.

У зелены задаволенасці і пад блакітам радасці буйнее шчасце
неветрагоннае.

І гэтак думаю сабе, што Айчынай з'яўляецца не толькі вялікі
супольны абавязак – і мае яе не адзін той, хто хоць раз заплакаў...

Ojczyście

Idę swym polem.

Dzieciństwo moje majaczy na widnokręgu; klony przy drodze
niewiarygodnie wybują.

Wchodzę do domu. Na jego ścianach widzę ikonostas wspomnień,
z dalekim uśmiechem matczynym.

Słońce pszeniczne.

Za oknem przekwitł sad młodości, poczerwieniał swoją dojrzałością. Na
łąkach miłości koszą otawę w przepoconych koszulach. Przy stodołach
młockarnie kurzą świeżym plonem. Słysząc chrząkanie pudowe
i porykiwanie pianą białą pachnącą...

Dobry koń marzeń nie potknął się.

W zieleni samozadowolenia i pod błękitem radości pyszni się szczęście
nieulotne.

I tak sobie myślę, że Ojczyzna to nie tylko wielki wspólny obowiązek –
i ma ją nie tylko ten, kto choć raz заплаkał...

Фэст

Цень Візантыі ў пошуме клёнаў, бяроз. Гнілыя драпкі зелянеюць мохам у месячнай бякласці.

Капліца...

Тырчыць праваслаўе над злежаным пяском магіл. Асколак Русі ля падножжа дзевятай хвалі ўбогіх пагоркаў. Матчын енк і плач дзіцяці тоіцца ў пацямнелай выспе зеляніны, заціснутай каменным абручом – у чыстым полі, за дарогай, пад высокім небам. Маці забрала з сабою горыч жыцця; краскі свету ў вачах дзіцяці рассыпаліся ў прах.

Топчуцца і поўзаюць па іх сваякі ў экстазе – госці фэставай традыцыі. Жальба разменена на дробныя манеты, малебны па чарзе становяць на калені жывых. Да змяркання, да позняга вечара...

Гора хаваецца ў бяссоннай ночы. Спачуванне здаровым сном храпе да світання.

Odpust

Cień Bizancjum w poszumie klonów i brzoź. Zbutwiałe gonty, zielenieje mech w księżycowej poświacie.

Kaplica...

Nad zleżałym piachem mogił klęczy prawosławie. Okruch Rusi u podnóża dziewiątego kręgu ubogich pagórków. Matczyny jęk i płacz dziecka skulone na szerniałej wyspie zieleni, zaciśniętej kamienną obręczą – w szczerym polu, za drogą, pod wysokim niebem. Matka zabrała do grobu wszystkie udręki życia, w dziecięcych oczach rozpadły się w proch wszystkie barwy świata.

Przewalają się, pełzną po starych mogiłach tłumy podekscytowanych krewniaków, wyznawców odpustowej tradycji. Żalność rozmięciona na drobne, modlitewne zakłęcia rzucają na kolana żywych.

Do zmierrchu, do późnego wieczora...

Rozpacz miota się w bezsennej nocy, współczucie chrapie do białego rana w kamiennym śnie.

Трэцяя пара

Ядзя выйшла замуж. Яна пайшла за Стася. Пайшла за яго таму, што ён хацеў жаніцца. І яшчэ таму, што Ядзя дайшла да таго месца ў жыцці, дзе канчаецца вясна і пачынаецца лета.

Тады ўбачылі Ядзю. Убачылі яе кветкаю сярод урачыстай нядзелі.

Кветкаю, калі глядзець на яе ў цішы палёў (далека звоняць у касцёле). Ядзя кахае Стася. Яна кахае яго да таго моцна, што аж не думае.

Усё роўна бы тая вішанька, што, расчырванелая ішчасцем даспеласці, мілуецца з сонцам. Без памяці, зусім без памяці.

Ядзя пакуль яшчэ не апрытомнела настолько каб здзівіцца, чаму гэта не з'яўляецца ў снах чарадзейны Юрка. Той Юрка, без якога раніцы маладосці былі днямі пакут, а вечары – адпушчэннем іх. Вечары бэзавыя, вечары язмінавыя, вяргіневыя...

Час кахання настаў, час і пара – трэцяя з чатырох.

Trzecia pora

Jadzia wyszła za mąż. Za Stasia. Wyszła za niego, dlatego że chciał się żenić. A jeszcze dlatego, że Jadzia doszła w życiu do tego miejsca, gdzie kończy się wiosna a zaczyna lato.

Wtedy ujrzeli Jadzię. Była jak kwiat pośród świątecznej niedzieli. Jak kwiat oglądany w ciszy pól (daleko dzwonią w kościele). Jadzia kocha Stasia. Kocha go tak mocno, że aż nie myśli. Tak jak wiśnia, poczerwieniała od dojrzałego szczęścia, kocha się ze słońcem. Bez opamiętania, zupełnie bez opamiętania...

Jadzia jeszcze nie oprzytomniała na tyle, by zrozumieć, dlaczego to nie zjawia się w snach czarujący Jurka. Ten Jurka, bez którego poranki młodości były dniami cierpienia, a wieczory – chwilami oczyszczenia. Wieczory bzowe, wieczory jaśminowe, daliowe...

Nastał czas miłości. Czas i pora – trzecia z czterech.

Вёскішча, багіня ганьбы

За агнямі Беластока, за яго апошнімі вуліцамі, расшчэпленымі на трэскі прыгародніх сцежак-дарожак, у даліне, што за пагоркамі, цямнее вёска. У ёй не відаць тае бліскатнечы горада, – толькі зарыва, якое падсвятляе зоркі на небе, зайздрослівыя мігатлівіцы ў марозную ноч. Не стаю я ў гэту цемь на грудзе за гумнамі, сяджу сабе за цёплым акном, у хаце, і гляджу богведама куды. Я тут на вяселлі брата. Усе паўставалі і спяваюць „Сто лят”, а мне ад таго сумна чамусьці.

Адбываецца сялянскае вяселле: за сталамі з сотня гасцей, якім падаюць вульгарныя літроўкі, ля парога шпараць свае кавалкі ўжо падпоянны музыканты, чуюцца песню за песняй, мужчыніскі падгаворваюць бабаў піць „да канца”, а рагатухі – „да дна”. Гавораць усе адразу, усе да ўсіх – сусед да суседкі, суседка да суседа, і ніхто нікога не слухае. Вясельнасць развясельваецца.

А мне маркотна, хоць ты забіся! Няўжо гэта ад таго, што вясельнікі са скуры вылузваюцца, каб усяму прыдаць нейкі рэстаранны тон, выветраць адсюль сялянскасць, збіцца на чужы лад, як з нечым удала пазычаным. „Равела бура, дождж шумеў...” заціхла ў шматгалосці рэнаў рольскіх, вайцехаў млынарскіх, ірэнаў сантар, азнавараў, санджэрсаў, якія прыбіліся сюды нейкім тлудам укармлених дачнікаў на лета надрэчнае. Красамоўны сват неўзабаўку папярхнуўся „актамі вэсальнымі”, „прошапанствамі”, ды яшчэ чымсьці такім, – сёння не памятаць мне, менавіта чым (?). Аднак, напэўна, не ягоным, не сваім, затое ж бліскучым, бы той багемскі пярсцёнак у вітрыне, што ля цэнтральнае вуліцы, дзе неоны і аўтамашыны, і напарфумаваныя

тратуары. Вяселле, усё-такі, сялянскае яно, бо іншых няма на свеце, (гарадскія не бываюць). Словам, вяселле!

Дружкі-сваячкі ў дарагіх сукнях, упрыгожаныя пераконанасцю ў тым, што яны – не сялянкі, ганарацца сваімі пасадамі на заводах. Дружбанты-сваякі ў чорных касцюмах для большае святочнасці, відаць, дрэнна адчуваюць сябе ў хамуце манераў, падледжаных у патомных мяшчанаў, але яны не пацеюць да пятае ці бо і сёмае чаркі. Гэтыя таксама не сяляне. Адны старыя пачуваюцца імі, і таму па іх тварах скачуць грывасы вінаватасці. О, яны добра разумеюць, што ўсенька непрыгожае можа вынікнуць толькі ад іх. Нехта з маладзеччыны, на выгляд дзіўна скромны, нечакана загаварыў да старога па-беларуску ўголас, і той бядак пачырванеў ад гэткае ганьбы ды хутка-хуценька адказаў ён хлопцу па-гарадскому, па-панску.

На вяселлі за Беластокам нешта плялі пра багіню кахання, пра Венеру, але побач яе я ўбачыў і багіню ганьбы, Вёску, дакладней – Вёскішчу. А мо яна ёсць няшлюбнае дзіцё Венеры? Так, вядома, было б лепей, бо нашто ж нам тая багіня ганьбы?!

Нарэшце вось я сціяміў свой дзівацкі сум; гэта ж усе чакаюць смерці Вёскішчы! І, як пра нябожчыцу, якую грэх памінаць ліхам, пад раніцу на вяселлі запяялі – „Равела бура, дождж шумеў...”, „Расціталі яблыні і грушы...”, „Распрагайце хлопцы коней...”. Праўда – не столькі бяздарна колькі безнадзейна паныла, з такім няясным роздумам ці шкадаваннем у п’яных, чаго абавязкова будуць яны саромецца потым.

Пачалі раз’язджацца – хто да аўтобусавага прыпынку, а хто да

ыгуначнага, каб паспець на фабрычную гадзіну работы, вельмі паспешліва развітваючыся з маладою параю, усё роўна што баючыся пачуць ад яе: „Забярыце нас адсюль, молім, забярыце!..”

У такі час, калі праводзіш вясельнікаў за вёску, у дарогу, і, дайшоўшы з імі аж да Відунчае гары, паглядзіш на віднеючы ўдалечыні начны горад, дык ці не здасца ён табе вялізным могілнікам у Свята Памёрлых з безліччу свяшчэнных вогнікаў у густы лістападаўскі вечар?

Wiocha, bogini hańby

Za światłami Białegostoku, za jego ostatnimi ulicami, rozszczepionymi na drzazgi podmiejskich ścieżek, w dolinie za pagórkami, w ciemności tonie wieś. Nie widać w niej tego blasku miasta – tylko zarzewie, które podświetla gwiazdy na niebie, zazdrośne kochanki w mroźną noc. Nie stoję w tej ciemności na pagórku za stodołami, tylko siedzę sobie w ciepłym domu i patrzę przez okno – Bóg wie gdzie. Jestem na weselu brata. Wszyscy wstali i śpiewają „Sto lat”, a mnie zrobiło się smutno.

Wiejskie wesele: za stolami setka gości, którym podają wulgarne litrówki, w sieni rzną swoje kawalki podpici już muzykanci, płynie piosenka za piosenką, mężczyźni zachęcają baby pić „do końca”, a śmieszki – „do dna”. Mówią wszyscy naraz, każdy do każdego – sąsiad do sąsiadki, sąsiadka do sąsiada, i nikt nikogo nie słucha. Weselność weseli się. A mnie smutno od tego, choć się idź powieś. Czyżby od tego, że weselnicy ze skóry wyłażą, żeby nadać wszystkiemu restauracyjny ton, wywietrzyć stąd wiejskość, przywdziać cudzą koszulę, jak coś pożyczonego na stałe.

„Rawieła bura, doszcz szumieiu...” utonęło w wielogłosie ren rolskich, wojciechów młynarskich, iren santor, aznavourów, sandżersów, którzy trafili tu jak jakiś tłum odkarmionych, odpoczywających nad rzeką letników. Krasomówczy swat niebawem udławił się „aktami weselnymi”, „proszepaństwem” i czymś jeszcze, czego dzisiaj dalibóg nie pamiętam. Na pewno nie czymś mu znanym, za to błyskotliwym, jak ten lśniący pierścionek w witrynie na głównej ulicy, gdzie świecą neony, samochody i wyperfumowane trotuary. Wesele mimo wszystko jest wiejskie, bo innych nie ma na świecie (miejskich nie bywa). Jednym słowem wesele! Panny-kuzynki w drogich sukniach, jeszcze piękniejsze od przekonania, że nie są ze wsi, dumnie ze swoich posad w fabrykach. Kawalerowie – kuzyni w czarnych garniturach podkreślających uroczystość źle znoszą kołnierzyk manier, niezrozumiałe konwenanse podpatrzone u mieszczan, jednak nie oblewają się potem do piątego albo i siódmego kieliszka. Oni także już nie są ze wsi. Tylko starzy czują się chłopami i dlatego po ich twarzach skaczą grymasy winy. Oni dobrze rozumieją, że wszystko co brzydkie może pochodzić tylko od nich. Ktoś z młodzieży, z wyglądu dziwnie skromny, niespodziewanie zagadał do starego na głos po białorusku i tamten biedak poczerwieniał ze wstydu i szybko-szybcieutko odpowiedział chłopcu po miastowemu, po pańsku.

Na weselu za Białymstokiem coś pletli o bogini miłości Wenerze, ale obok niej zobaczyłem także boginię hańby Wies, a dokładniej – Wiochę. A może jest ona nieślubnym dzieckiem Wenery? Tak, wiadomo, byłoby lepiej, bo i po cóż komu ta bogini hańby?

Wreszcie zrozumiałem swój dziwny smutek; oto wszyscy czekają na śmierć Wiochy! I, jak po nieboszczyku, o którym nie wypada mówić źle, nad raniem na weselu zaśpiewali – „Rawieła bura, doszcz szumieiu...”, „Rascwitali

jabłyni i hruszy...”, „Rasprahajcie chłopcy koniej...”. Prawda – nie tyle beznadziejnie, co żałośnie, z takim niezrozumiałym zamiśleniem czy żalem pijanego, czego na pewno będą się potem wstydzіć.

Zaczęli się rozjeżdżać – ktoś do przystanku autobusowego, ktoś do kolejowego, żeby zdążyć do pracy w fabryce, pośpiesznie żegnając się z parą młodą, jak gdyby bali się, że usłyszą od niej: „Zabierzcie nas stąd, błagamy, zabierzcie!..”

W takiej chwili, kiedy odprowadzasz weselników za oplotki wsi i, doszedłszy z nimi aż do Widzącej Góry, spojrzysz na majaczące w oddali nocne miasto, czy nie wyda ci się ono ogromnym cmentarzem w Dniu Zmarłych z mnóstwem świętych ogników w ciemny listopadowy wieczór?

Гасцінец

Жыццё – бы той гасцінец, па якім праходзім вярсту за вярстою.

Губляемся паміж гоняў жыцця каласістага і прыпыняемся, заварожаныя, ля кветкі першага кахання.

Спяшаемся далей, не сарваўшы яе, бо здаецца нам, што сустрэнем яшчэ прыгажэйшую. Бачым наўкола далячынь цудна-цудоўную!

Ідзём праз жыццё шторааз павальней, адзін пагорак вышэй другога, шукаем цяньку хоць бы пад дзічкаю, на мяжы палыну, азіраемся на пройдзеныя вёрсты – і ўгледзім далёкую кветку першага кахання. Але ўжо занадта далёка зайшлі мы, каб вярнуцца па яе. І засынаем ад

знямогі, і сніццяна нам не раз, а прыгажосць яе сталася меркаю прыгажосці свету і характва.

І да скопу не зразумеем, чаму пры гасцінцы жыццянашага толькі адна такая кветка была...

Gościniec

Życie jest jak gościniec, idziemy po nim wiorsta za wiorstą.

Zatracamy się w pogoni za przybytkiem, przystajemy na chwilę, urzeczeni kwiatem pierwszej miłości. Nie zrywamy go, pośpiesznie ruszamy dalej, w przekonaniu, że gdzieś tam, za kolejnym zakrętem czeka nas kwiat jeszcze piękniejszy.

A przyszłość kusi i wabi cudami.

Z upływem czasu zwalniamy krok, coraz trudniej wspiąć się na kolejny szczyt, wypatrujemy cienia pod dziczką na miedzy, utkanej z piołunów. Oglądamy się za siebie i w oddali znów dostrzegamy kwiat pierwszej miłości. Lecz zbyt daleko odeszliśmy, by zawrócić. Zasypiamy uciążeni wędrownką i śnimy ten przedziwny kwiat nad kwiaty. I do ostatniego tchnienia nie potrafimy pojąć, dlaczego przy gościńcu naszego życia tylko on jeden wyrósł...

У глыбі дзяцінства

Доўгая смерць Крынак

Пад галавою бучыня ягонкі, чырванашчокая мамінсыночкі, спелыя, напалоханія пчоламі падаюць у зельшча. Смяецца сонца, як добры ватакты, паміж градымак і слабе ад вымога рогаў. Ломячы прыязажоны райсавыя аўтобусы. Яшчэ з пасажырамі. З аўтаюцца і аўты. Абніоухачы ўпатканя завулки, упаўзаюць у нечыя вароты Александровскы. Заходзіць (пад брэх сабарна). Часам ламарэнзіць паміж плацімі грузавік з брызентавым гарбом, сунуцься ў шорганні галіноў: запуццаных акно нахце варанай бульбай, і свежым малаком, і цыбуліні са прысадаў (нешта вывозіць). Прашэлас забарадзды абаарансці; скваркамі. Распіненае акно запрашае. Час вячэраць і спаць. Ногі дзесьці кідае ябускамі, бы каменці на крушню, мааламі і яніца. прасіцца у пасцель, брудныя. і грэба іх памыць. Напгорш перад сном – тут ўсе воень, ці лета а ці зима. – гэта мыць ногі!
Не зразумець мне, дзеля чаго жывуць у Крынках людзі. Даўным-калі гэта.
даўно павінна іх не быць; урослыя ў зямлю будынк і размытыя вуліцы прыцпаць галоу назад, на сорок пятым кіламетры ад беластока, тут будуць уккрытыя свяжукімі бярэзнічкамі, грыбнымі пералескамі. Паўночна-усходнім.
І гушча атудіць непатрэбную ў капіталізм ваколіцу: на колішніх загонах забуююць мядзвежыя малінікі, завядуцца дзікі пад дубовымі падрубамі і пачнуць пасціся казюлі на ўтравелых прыгуменнях...
Позніцца прыход сюды новай цывілізацыі гораду і лесу. Вінаватя ў гэтым, вядома, палякі. Перабіраючыся ў напакіданае беларусамі феадалнае старонне, бессэнсоўна яны мяр куюць, што хоць у Крынках, гэтым пасляха лопскім цені гораду, магчыма выжыць... А іх жа можна толькі ціха памерці.

W głębi dzieciństwa

Wybujale jabłka nad głową, pięknie rumianolice, nabrzmiałe, wystraszone pszczelim pomrukiwaniem opadają w zielsko. Słońce, nieszkodliwy wagabunda śmieje się zza grządki maków. Aż przysiadła od radosnego rechotu. Ugniatając promieniami wysoką lebiędę toczy się w stronę Aleksandrówki, na tamtejsze poletka. Opada na horyzont. Zielen gałęzi, niebo poturbowane, w granatowych siniakach. Sący się mrok. Okno dyszy gotowanymi kartoflami, i ciepłym mlekiem, i skwarkami, usmażonymi z cebulą. Zaprasza do stołu rozwartymi skrzydłami. Jeszcze tylko wieczera i spać. Nogi – nieumyte – przemykają cichaczem w stronę pościeli. Trzeba je umyć.
Najgorsza rzecz przed snem.
Kiedy to było?
Trzydzieści lat temu na czterdziestym piątym kilometrze, patrząc z Białegostoku na północny wschód.

Доўгая смерць Крынак

У заімшэлыя Крынкі, у якіх знікае правінцыяльны шлях, прыязджаюць рэйсавыя аўтобусы. Яшчэ з пасажырамі. З'яўляюцца і аўты. Абнюхваючы ўпатканыя завулкі, упаўзаюць у нечыя вароты (пад брэх сабарна). Часам ламарэндзіць паміж платамі грузавік з брызентавым гарбом, сунучыся ў шорганні галіноўя запушчаных прысадаў (нешта вывозіць). Прашлэпае забарадзелы абадранец; дзесьці кідае ябукамі, бы каменні на крушню, малады п'яніца. Тут ўсё восень, ці лета а ці зіма.

Не зразумець мне, дзеля чаго жывуць у Крынках людзі. Даўным-даўно павінна іх не быць; урослыя ў зямлю будынкi і размытыя вуліцы тут будуць укрытыя свяжуткімі бярэзнічкамі, грыбнымі пералескамі.

Пушча атуліць непатрэбную ў капіталізм ваколіцу: на колішніх загонах забуюць мядзвежыя малінікі, завядуцца дзікі пад дубовымі падрубамі і пачнуць пасціся казюлі на ўтравелых прыгуменнях... Позніцца прыход сюды новай цывілізацыі гораду і лесу. Вінаватыя ў гэтым, вядома, палякі.

Перабіраючыся ў напакіданае беларусамі феадальнае старонне, бессэнсоўна яны мяркуюць, што хоць у Крынках, гэтым пасляхалопскім цені гораду, магчыма выжыць... А іх жа можна толькі ціха памерці.

Długa śmierć Krynek

Do zmurszałych Krynek, w których kończy się prowincjonalny szlak, przyjeżdżają rejsowe autobusy. Jeszcze z pasażerami. Pojawiają się też samochody. Obwąchując napotkane zaułki, wpełzają do czyichś bram (pod szczekanie psiska). Czasem gruchocze między płotami ciężarówka z brezentowym garbem, przedzierając się z szelestem przez gęstwinę zapuszczonych siedlisk (coś wywozi). Zatacza się obdartus niedogolony, w dal rzuca przekleństwami, jak kamieniami, pijak młody. Tutaj zawsze jest jesień. I latem, i zimą.

Nie rozumiem, po co w Krynkach wciąż żyją ludzie. Już dawno nie powinno ich tu być; wrosnięte w ziemię budynki i rozmyte ulice skryje świeżutka brzezina i grzybowy zagajnik. Puszcza otuli niepotrzebną w kapitalizmie okolicę: na byłych zagonach wyrosną krzaki malin, w których schowa się niedźwiedź, pod dębowymi podwalinami umoszczą się dziki, a sarny będą się paść przed gumnami... Spóźnia się tu nowa cywilizacja miasta i lasu. Winni temu są, wiadomo, Polacy. Przenoszą się w porzucone przez Białorusinów feudalne okolice, myśląc bez sensu, że chociaż w Krynkach, tym post-chłopskim cieniu miasta, można przeżyć... A tutaj można tylko po cichu umierać.

Веру

Веру ў каханне крынічна-чыстае, ды розум нябесна-бяздонны,
і ў годнасць таполе-блакітную. І ў смутак, поле асенняе, веру, і ў
радасць, квітненне ўрачыстае, даступныя слязам распачы альбо
захаплення. Веру ў спакой, зорку нявечную, і ў зямлю, глыбіні
невядомыя, што даюць несканчонасць паўтарэнняў альбо
бессмяротнасць. І ў гнеў, вяртанне заўзятае, і ў маўчанне, жанчыну
зганьбаваную, што дакранаюцца сумлення жывога альбо ўяўлення...
Веру у жыццё, смерць яго і ўваскрашэнне.
І ў вечнае, бо бязмежнае.
І ў чалавека.
І ў свет – веру!

Wierzę

Wierzę w miłość czystą, jak kryształ, i w rozum niebiańsko – bezbrzeżny,
i w godność wyniosłą, jak drzewo topoli. I w smutek głęboki na
podobieństwo pól jesiennych, wierzę. I w radość, kwiat dostojny,
co wyciska łzę rozpachy lub zachwytu. Wierzę w spokój, gwiazdę
betlejemską, i w ziemi niezbadane moce, zdolne odradzać życie, aż do
nieśmiertelności. I w gniew, powracający uparcie, i w milczącą skargę
zhańbionej kobiety, co uwiera sumienie aż po kres wytrzymałości.
Wierzę w życie, śmierć i zmartwychwstanie.
I w wieczność, bo obce jej granice.
I w człowieka.
I w świat – wierzę!

Існаваньне

У сонечнае лістападдзе клёны і бярозы ў ялінах – бы нявечнае ў вечным. Пабялелыя ды пажаўцелыя – у маладой зелені. Як прыпамінае! Таму першай парою года, якую прыдумаў чалавек, з’яўляецца восень...

Ці дзіця думае аб смерці?

Каб гусцей жыць, прыдуманы гадзіны і хвіліны. Бачу лічбы ў вачах тых, што спяшаюць на работу, у кіно, на спатканне або да знаёмых. Прыдумалі таксама вагу і шмат чаго яшчэ, не гаворачы ўжо пра зялёна-шкляныя слепнякі на скрыжаваннях.

Ці можна пералічыць прыдуманнае?

Найперш прыдуманы пачатак і канец, з перакананнем, што гэта можа мець значэнне ў бясконцасці, а не толькі з жадання быць патрэбным. Хто зразумеў сваю непатрэбнасць – памірае... Аднак жа трэба адразу сказаць, што і патрэбнасць з’яўляецца такой жа выдумкай, як грошы, або машыны, ці бомбы.

Прыдумваем дзеля штораз іншага існавання. Але існаванню напляваць на ўсё тое, і нават на тое, ці прыдумаем сэнс свету або параскідаем яго ў пылінкі атамаў. Што ні зробім – з’явіцца тым жа існаваннем, як бацькі ў сыне, зямлі ў людзях, матэрыі ў электронах, у нічым. У бясконцасці.

Існування

У сонячнаму лістападзі клени й берези серед ялин – ніби дочасне серед вічнаго. Побіліле й пожовкле – в молодой зелені. Як нагадування! Тому першою порою року, яку выгадала людина, е осінь...

Чи дитина думае про смерць?

Шоб жыти густіше, выгадано години і хвіліны. Я бачу цифри в очах тих, хто квапиться на работу, в кіно, на побачення або до знайомих. Вони ж выгадали ще й ваги, як і багато всякого іншаго, не кажучи вже про зелено-скляні сліпаки на перехрестях.

Чи можна злічыць выгаданае?

Спершу выгадано пачатак і кінець у перекананні, що це може мати значення в нескінченнасці, а не толькі в бажанні патрэбнасці. Хто зразумеў сваю непатрэбнасць, помирае... Аднак відразу слід сказаці, що й патрэбнасць е такою ж выгадкою, як гроші, машыны чи бомбы. Ми выгадуемо задля шчоразу іншаго існавання. Але існаванню начхати на це все і навіць на те, чи ми выгадаемо сэнс для світу, а чи порозбиваемо його на пылінкі атомів. Хоч би що ми зробимо – буде все тим же існаванням, як батька в сіні, землі в людях, матэрыі в электронах, у нічому. В нескінченнасці.

Istnienie

W złoto-jesiennej zawiei liści klony i brzozy przy jedlinie, jak doczesne przy nieśmiertelnym.

Siwa, pożółkła starość w parze z zieloną młodością. Nieme memento! Niewątpliwie pierwszą wymyśloną przez człowieka porą roku musiała być jesień.

Czy dziecku przychodzi na myśl śmierć?

By upchać szczelniej kufrы życia wymyśliliśmy godziny i minuty.

Odczytuję cyfry w oczach ludzi pędzących do pracy, do kina, na spotkanie ze znajomymi. Wymyśliliśmy wagę i wiele innych miar, nawet czerwone i zielone ślepia na skrzyżowaniach, zdolne zatrzymać nas, lub pchnąć w drogę.

Czy da się policzyć wszystko, co wymyśliliśmy?

Najpierw spróbaliśmy ująć czas w nawias początku i końca, w naiwnym przekonaniu, że da się tym sposobem ujarzmić nieskończoność i nadać sens własnemu istnieniu. Ten, kto zgubił w życiu cel – umiera...

Warto jednak zaznaczyć, iż cały ten sens ludzkiego istnienia jest równie wątpliwy, jak drukowanie pieniędzy, budowanie maszyn i śmiercionośnych bomb.

Urozmaicamy własne bytowanie coraz to nowymi pomysłami. Lecz bezosobowy absolut za nic ma nasze starania. Wszystko mu jedno, czy potrafimy opowiedzieć nasz świat w najdrobniejszych szczegółach, czy też rozwalimy go w drobny pył. Tak czy inaczej, wszystko zostanie w granicach absolutu. Ojcowie w dzieciach, ziemia w ludziach, materia w elektronach, w niczym.

W nieskończoności.

Вяртанне ў крынкі

Я свечкі запаліў, у пакоі цішыня велікодная. Бачу Бацьку...
Крынкі халаднаногія! Іду ў даліну пачатку свайго – готыка
дзяцінства на небакраі. На вашых выганах
бесклапотнасці і ў вішнях радасці рэха загу-ляла са мною ў схованкі.
Чырванею, засаромлены сталасцю.
Крынкі вячэрнезвонныя! Кіра-пані характвом візантыйскім сваім не
асудзіла мяне на будзённасць. І, магчыма, супроць волі яе пайшоў я
тады прэч з бязбожнай верай у Купалу.
Крынкі ціхалістыя! Вяртаюся пяццю дарогамі пыльнымі з пустыняў
жыцця ў крыніцах вашых абмыцца.
Знявечаны сударгамі смутку, не паказваюся...
Свечкі гаснуць без памяці.

Powroty do Krynek

Zapaliłem świece w pokoju ciszy wielkanocnej. Widzę ojca...
Krynki – chłodnostope! Schodzę w dolinę swojego poczęcia: gotyk
dzieciństwa na nieboskłonie.
Na waszych wygonach beztroski i we wiśniach radości echo się bawiło ze
mną w chowanego. Wstydzę się zarumieniony dojrzałością.
Krynki wieczorno-dzwonne! Kiro-panne! Swym bizantyjskim pięknem
odgradzałyście mnie od codzienności. Lecz potrafiłem, mimo waszej woli,
odejść z bezbożną wiarą w Kupalę.
Krynki cichego listowia. Powracam pięcioma pyłnymi drogami z pustyni
życia w waszych źródłach się obmyć. Zniweczony bizunami smutku,
ledwie jest. Bez pamięci świece muszą zgasnąć.

klej
do
ekopaku